

Otakar Nejedlý, Dub v Lánech, 1921

Galerie výtvarného umění v Chebu

4. října – 30. prosince 2018

Dub v Lánech, 1921, olej na plátně, 90 × 61,5 cm, GAVU Cheb.

Za vrchol tvorby českého krajináře Otakara Nejedlého (1883–1957) bývají považovány dekorativně komponované obrazy z cest na Cejlon a Indie v letech 1909–1911. Nejedlý posléze prošel obdobím, kdy měl blízko k expresionismu, a v roce 1914 se dokonce dotkl i kubismu. Pak se však jeho malířský styl usadil v rukopisně uvolněné realistické poloze, v níž je namalován i obraz ze sbírky GAVU Cheb s názvem *Dub v Lánech* z roku 1921.

Význam obrazu nespočívá jen ve formálních kvalitách. To, co je na něm především zajímavé, je jeho motiv. Nejedlý zde totiž zachytil mimořádný strom, tzv. Dohodový dub, který se nachází v oboře zámku v Lánech. Stojí spolu s dalšími, zvolna se rozpadajícími staletými duby na místě zvaném Kouglova louka. Přesto je však výjimečný, a to nejen mohutností kmene a dominantní polohou, ale také svou novodobou historií. V roce 1925 probíhalo v Lánech jednání Malé dohody, mezinárodního paktu Československa, Jugoslávie a Rumunska, mezi Masarykem a ministry dohodových vlád. Ti zde, nejspíš přímo pod dubem, podepsali protokoly o povolení přepravy válečného materiálu přes svá území.¹

Existuje také fotografie prezidenta Masaryka s tzv. pátečníky, skupinou kulturních a politických osobností první republiky, scházející se každý pátek ve vile Karla

Čapka, před tímto stromem, zachyceným přesně ze stejného úhlu jako na Nejedlého obraze. Na konci šedesátých let se pak jako posvátný dub objevuje ve slavném filmu Františka Vlášila *Marketa Lazarová* v milostné scéně Alexandry a Kristiána, podbarvené uhrančivou hudbou Zdeňka Lišky.

Na výjimečnost zobrazeného stromu nás už před několika lety upozornil přírodovědec Muzea Sokolov Jaroslav Michálek, který se památnými stromy dlouhodobě zabývá. V roce 2007 měl dokonce možnost strom prozkoumat přímo v lánské oboře, která je jinak veřejnosti nepřístupná. Od doby vzniku obrazu strom sice přišel o korunu a zbylo z něj pouze duté torzo kmene, rozežrané larvami roháčů, stále je však živý a obrostlý výhonky. Podle Michálkova měření byl tehdy vysoký 11,5 metru a jeho obvod ve výšce 130 cm činil 666 cm.

Obraz je součástí skupiny Nejedlého prací z lánské obory z roku 1921. Existovalo jich nejméně pět, z toho dvě však známe pouze z dobových fotografií uložených v archivu Národní galerie.² Stojí za pozornost, že se o ní se v odborné literatuře dosud nevyskytuje žádná zmínka, přestože autorovi byly již věnovány dvě obsáhlé monografie.³

Historické foto ze setkání „pátečníků“ s TGM v Lánech a z jejich výletu k Dohodovému dubu, na němž je strom zachycen ze stejného úhlu jako na obraze.

Záběry z filmu *Marketa Lazarová*.

Nejbližše chebskému obrazu je *Dub v oboře* v Národní galerii v Praze,⁴ zachycující nejspíš opět Kouglůvu louku; na fotografii v archivu Národní galerie je označen názvem *Podzim*. Oba výškově orientované obrazy mají podobnou kompozici, jíž dominuje soliterně rostoucí mohutný strom bez listů s hejnem ptáků, usazených v koruně. Také další dva obrazy vykazují příbuzné rysy v kompozici i charakteru porostu. První je známý pouze z fotografie, která se do archivu Národní galerie dostala ze zaniklého fotoarchivu S. V. U. Mánes. Je na ní připsán, s velkou pravděpodobností z ruky samotného autora: „*Esquisse* / *Přeražený buk (Motiv z obory v Lánech) / r. 1921*“. Zvláště důležitý je zde uvedený rok 1921, protože určuje vznik celé skupiny; všechny obrazy jsou sice signované, datace na nich však chybí.⁶ Podobný ráz, kdy je bezlisté torzo stromu obklopeno břízami a mladými buky, má drobnější obraz, který se pod názvem *Stromy*⁷ v roce 2014 objevil na aukčním trhu. A konečně poslední dílo s názvem *Z lánské obory* se opět zachovalo jen na fotografii v archivu Národní galerie. Jako jediné je orientováno šířkově a nesoustředí se na jediný výrazný strom. Stromy jsou tu mnohem více olistěné, takže obraz nejspíš stojí na počátku celé skupiny. Lze předpokládat, že se v budoucnosti se ze soukromých sbírek vynoří jak obrazy, které známe jen z fotografií, tak

i další, které by skupinu rozšířily. Jako další kandidát se nabízí obraz v podobném malířském stylu s motivem rybníka, který pod názvem *V podvečer* rovněž prošel aukčním trhem. Mohl by například zachycovat Kouglův rybník, nacházející se asi 350 metrů od Dohodového dubu.⁸ Přestože krajinný ráz by zhruba odpovídal, chybí zde jednoznačný identifikátor v podobě mohutných stromů, které jsou hlavním společným jmenovatelem všech obrazů. Vznik celé skupiny lze situovat do podzimu 1921, tedy jen několik měsíců poté, co zámek získal československý stát pro letní sídlo prezidenta. Možná to souvisí s oficiální kariérou, kterou si malíř budoval v novém státě. Ta vyvrcholila v roce 1925, kdy byl jmenován profesorem Akademie výtvarných umění a jeho dílo bylo zařazeno do nově otevřené stálé expozice Moderní galerie. U příležitosti této malé výstavy ve formátu jednoho díla „opus magnum“ byl obraz odborně vyčištěn. Zmizely tak povrchové, vizuálně však velmi rušivé škrábance v levém horním rohu, patrně ještě na titulním snímku.⁹ Nyní tak může opět zazářit v plném lesku jako drobná připomínka stého výročí vzniku Československa v naší galerii.

Marcel Fišer

1/ CROY, Jana: Zámek Lány, 600 let historie. Praha 2007, s. 107. Ambrož uvádí, že se setkání zúčastnil i srbský král Alexandr I. Karadjordjevič, ten však byl v Lánech na návštěvě v roce 1922. AMBROŽ, Robin: Lánská obora jako místa významných lovů a politických setkání. In: *Obory a bažantnice v kulturní historii*, Praha 2014, s. 21. Za vyhledání údajů děkuji Kristýně Kaučkové z Masarykova ústavu a Archivu AV ČR.
2/ Soubor fotografií se nachází ve fondu Silvestr Hipman (NAD 114, př. č. 4103, inv. č. 31, kart. 1). Za mimořádnou vstřícnost při přípravě podkladů k tomuto textu děkuji vedoucímu archivu Tomáši Hylmarovi.
3/ HANZLOVÁ, Lidmila: Otakar Nejedlý. Praha 1984. HANEL, Olaf: Otakar Nejedlý. Praha 2005.
4/ Na výstavu nemohl být zapůjčen kvůli špatnému stavu, vyžadujícímu restaurátorský zásah.
5/ Francouzský „skica“. Rozměry 125 × 80,5 cm, udané na zadní straně fotografie, však příliš nenasvědčují tomu, že by mělo jít o skicu.
6/ Například *Dub v oboře* z NG v Praze je v monografii Lidmily Hanzlové chybně datován 1922 až 1932. HANZLOVÁ, Lidmila: Otakar Nejedlý. Praha 1984, s. 181, č. 89.
7/ *Stromy*, olej na plátně, 39,5 × 28 cm, soukromá sbírka. Obraz byl nabízen v aukci Dorotheum Praha dne 20. 9. 2014, ale nenašel kupce.
8/ *V podvečer*, olej na plátně, 74 × 109 cm, signováno vpravo dole, neúspěšně nabízen v aukci společnosti Meissner – Neumann dne 6. 11. 2011, č. 58.
9/ Ošetření provedl restaurátor Mgr. art. Čeněk Jirásko z ateliéru akad. malíře Mgr. Pavla Blattného, a to zdarma a mimořádně rychle tak, abychom stihli zahájení výstavy. Oběma tímto děkujeme.

Dub v oboře (Podzim), 1921, olej na plátně, 116 × 96 cm, NG v Praze. Foto © Národní galerie v Praze.

Přeražený buk (Motiv z obory v Lánech), 1921, olej na plátně, 125 × 80,5 cm, neznámý. Černobílá fotografie obrazu, zachovaná v archivu NG v Praze. Foto © Národní galerie v Praze.

Stromy, olej na plátně, 39,5 × 28 cm, soukromá sbírka. Foto © Dorotheum Praha.

Z lánské obory, 1921, olej na plátně, 80 × 125 cm. Černobílá fotografie obrazu, zachovaná v archivu NG v Praze. Foto © Národní galerie v Praze.

Současný stav.

Otakar Nejedlý, *Dub v Lánech*, 1921
Opus Magnum

4. října – 30. prosince 2018
Kurátor: Marcel Fišer
Otevírací doba: út–ne, 10.00–17.00

Souběžné výstavy
Velký obraz. Divadelní opony v českých zemích v 19.–21. století
Velká galerie, 4. 10.–30. 12. 2018

Na dosah 3. Současné umění z Lince
Malá galerie, 6. 9.–25. 11. 2018

Volné seskupení 12.15 ve sbírce GAVU Cheb
Výstava z depozitáře, 21. 6.–4. 11. 2018

Osobní výběr VII. – Ivo Hucl – básník
Výstava z depozitáře, 7. 11. 2018–3. 3. 2019

Tereza Říčanová, Obrazy světa
Museum Café, 4. 10. 2018–30. 3. 2019

Tvary, barvy, pohodlí: Nábytek Jitona
Retromuseum – Výstavní sál, 18. 10. 2018–31. 3. 2019

Galerie výtvarného umění v Chebu
příspěvková organizace Karlovarského kraje
náměstí Krále Jiřího z Poděbrad 16, 350 02 Cheb
T: +420 354 422 450, F: +420 354 422 163
info@gavu.cz, www.gavu.cz

Výstavní program GAVU Cheb je podpořen z grantového programu MK ČR.
V roce 2018 vydala Galerie výtvarného umění v Chebu. Text Marcel Fišer, grafika Kolář & Kutálek, tisk Dragon Press, s. r. o., náklad 700 ks.